

γιοῦ του Νικολάου Τραγανοῦ, - γιὰ τὴν κατ'ὅστωσιν τῆς Παιδείας στὴν ὑπόδουλη Χαλκιδική στὴν μετὰ τὴν ἐπανάστωσιν τοῦ 1821 περίοδο. -

I

ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ
ΤΩΝ ΣΧΟΛΩΝ ΠΟΛΥΓΥΡΟΥ

Ἡ Κοινότης Πολυγύρου συντηρεῖ ὀκτατάξιον μικτόν Σχολεῖον, ἀποτελούμενον ἀπὸ ἕξ τάξεις Ἀστικοῦ καὶ δύο Γυμνασίου. Τὴν ἄμεσον διοίκησιν καὶ ἐποπτεῖαν τῶν Σχολείων ἔχει ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ Μητροπολίτου Κασσανδρείας ἡ ἐφορεία, τὴν δι' ἐσωτερικὴν διοίκησιν ὁ Διευθυντής.

ΚΕΦΑΛ. Α.

ΠΕΡΙ ΔΙΕΥΘΥΝΤΟΥ

Ἄρθρον Iον. Ὁ Διευθυντής φροντίζει περὶ τῆς ἀκριβοῦς τηρήσεως τῶν διατάξεων τοῦ παρόντος Κανονισμοῦ, περὶ τῆς ἐφαρμογῆς αὐτοῦ τε καὶ τοῦ προγράμματος καὶ τῆς ἀνελλιποῦς ἐκπληρώσεως τῶν καθηκόντων τῶν διδασκόντων καὶ τῶν διδασκόμενων· ἐπισκέπτεται τὰς παραδόσεις καὶ παρακολουθεῖ τὸν τῆς διδασκαλίας τρόπον, φροντίζει διὰ καταλλήλων ὁδηγιῶν καὶ συμβουλῶν περὶ τῆς βελτιώσεως τῆς μεθόδου τῆς διδασκαλίας ὑπὸ τύπον ἀκαδημαϊκῆς συζητήσεως, ἐν ἐνάγκῃ ζητουμένης καὶ τῆς γνώμης τρίτου ἐκ τῶν διδασκάλων, καὶ ὑποβάλλει εἰς τὴν ἐφορείαν, ὡς ἰσχυρὰ δεήσῃ, ἔκθεσιν περὶ παντός ἀφορῶντος τὴν τῶν Σχολείων προαγωγὴν καὶ βελτίωσιν. Ἡ Διεύθυνσις ἐπιβλέπει τὴν τακτικὴν φοίτησιν τῶν διδασκάλων, ἰσοουχείως δικαιολογούντων τὴν ἀπουσίαν των ἐν τῷ ἐπί τούτῳ βιβλίῳ τῶν μαθητῶν καὶ μαθητριῶν, τὴν ἐπιμέλειαν εἰς τὰ μαθήματα, λαμβάνει γνῶσιν τῶν ἀπουσιῶν τῶν μαθητῶν καὶ εἰδοποιεῖ διὰ τοῦ ἐπιστάτου τοὺς γονεῖς ἢ κηδεμόνας αὐτῶν· καλεῖ καὶ δέχεται εἰς ἀκρόασιν καὶ συνεννοεῖται μετ' αὐτῶν περὶ τῆς προόδου καὶ

του ἡθους τῶν μαθητῶν (μαθητριῶν).

Ἄρθρον Β 2ον. Ἡ διεύθυνσις καλεῖ εἰς συνεδρίσιν τό διδόνον προσωπικόν, ὅταν κριθῇ τοῦτο ἀναγκαῖον, πρός σύσκεψιν περί τῆς ἐπιμελείας, τῆς προόδου καί τοῦ ἡθους τῶν μαθητῶν (μαθητριῶν), προεδρεύουσα τῶν συνεδριάσεων καί εἰσηγουμένη τά πρός συζήτησιν θέματα. Ἡ διεύθυνσις κανονίζει ἀπό κοινοῦ μετά τῶν διδασκάλων τήν τῶν μαθημάτων διανομήν μεταξύ τοῦ διδόνοντος προσωπικοῦ, καθορίζουσα, μετά τῶν διδασκάλων τά καθήκοντα ἑκάστου ὡς πρός τήν ἐπιτήρησιν τήν ἐν τῇ Σχολῇ καί ἄλλοχοῦ. Ἡ διεύθυνσις ἐνεργεῖ τήν ἐγγραφὴν τῶν μαθητῶν (μαθητριῶν) τῇ βοηθείᾳ καί τινων τῶν διδασκόντων, εἰσπρέττουσα τέλη ἐγγραφῆς ὀριζόμενα ὑπό τῆς ἐφορείας. Ἡ διεύθυνσις ἐκδίδει τοὺς ἐλέγχους, τά ἐνδεικτικά, τά ἀπολυτήρια τῶν μαθητῶν (μαθητριῶν), ὑποβοηθουμένη καί ὑπό τῶν διδασκόντων ἐν ἑκάστη τάξει, λαμβάνουσα τέλη, διό μὲν τά ἐνδεικτικά ἀνά 2 γρόσ, τοὺς ἐλέγχους ἀνά ἓνα (1) γρόσι καί τά ἀπολυτήρια ἀνά εἴκοσι (20) γρόσια.

Ἄρθρον 3ον. Ἡ διεύθυνσις ὀρίζει ἐν συνεννοήσει μετά τοῦ διδόνοντος προσωπικοῦ τά διδακτικά βιβλία τοῦ σχολείου, ὑποβάλλουσα κατάλογον αὐτῶν διό τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως εἰς τήν ἐφορείαν πρός ἔγκρισιν, ὡς καί τό πρόγραμμα καί τό ὠρολόγιον πρός ἔγκρισιν καί ἐπικύρωσιν. —

Ἄρθρον 4ον. Ἡ διεύθυνσις τηρεῖ ὑπό ἰδίων εὐθύνη, ὑποβοηθουμένη ὑπό τῶν διδασκόντων τά ἐπόμενα ὑπηρεσιακά βιβλία.

α. Μητρώον. ἐν ᾧ κατ' αὖξοντα ὀριθμόν ἀναγράφονται τά ὀνόματα πάντων τῶν εἰς τό Σχολεῖον τό πρῶτον προσερχομένων μαθητῶν.
β. Μαθητολόγιον, ἐν ᾧ ἀναγράφονται κατ' αὖξοντα ὀριθμ. ἐν τῇ οἰκείᾳ τάξει τά ὀνόματα πάντων τῶν κατ' ἔτος ἐγγραφομένων μαθητῶν (μαθητριῶν).
γ. Βιβλίον τῆς διδασκαλείας ὕλης, ἐν ᾧ διο-

λαμβάνεται ἢ κατὰ πᾶν σχολικόν ἔτος διδασκόμενη ὕλη. Αὕτη ὀρί-
ζει ἐν τῇ Ἀναλυτικῇ προγράμματι συντασσομένην ὑπὸ τοῦ διευ-
θυντοῦ ἐπὶ τῇ βίσει τοῦ τῶν παρεμφερῶν Σχολείων Θεσσαλονίκης.
δ. Βιβλίον προόδου, ἐν ᾧ καταχωρίζονται τὰ ἀποτελέσματα τῶν

ἐνισυσίων διαγωνισμῶν. - ε. Καταλόγους τῆς καθημερινῆς προό-
δου καὶ ἀπουσιῶν τῶν μαθητῶν (μαθητριῶν). - ς. Βιβλίον ἀπου-
σιῶν τῶν διδασκάλων.

Ἄρθρον 5ον. Ἡ διεύθυνσις ὑπέχει τὴν εὐθύνην τῆς τηρήσεως
τῶν ἀνωτέρω βιβλίων, παραδίδουσα κατὰ τὴν ἀποχώρησιν ταῦτα
τῇ ἐφορείᾳ. -

Ἄρθρον 6ον. Ἡ διεύθυνσις κωλυομένη ἀνατίθησιν ὑπὸ ἰδίων
εὐθύνην προσωρινῶς τὰ ἑαυτῆς καθήκοντα εἰς τινα ἐκ τῶν δι-
δασκόντων. -

Ἄρθρον 7ον. Ὁ διευθυντής, ὡν πρῶτος μετοξὺ ὕσων, φέρεται
πρὸς ἅπαντας τοὺς συναδέλφους μετὰ προσηνεΐας καὶ εὐπροση-
γορείας, ἀπολαύων συγχρόνως τοῦ προσήκοντος σεβασμοῦ καὶ
ἐκτιμήσεως παρ' αὐτῶν. -

ΚΕΦΑΛ. Β.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΔΙΔΑΣΚΟΝΤΟΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ

Ἄρθρον 8ον. Οἱ δὲ δάσκαλοι ὄντες τελειόφοιτοι Γυμνασίων ἢ
διδασκαλείων καὶ οἱ διδασκάλισσαι, ἐκτελοῦσιν ἀκριβῶς τὰς
διατάξεις τοῦ παρόντος Κανονισμοῦ κατὰ τῆς διευθύνσεως ὁδηγίας
καὶ ὑποδείξεις.

Ἄρθρον 9ον. Ἐάν τις δι' ἀσθένειαν ἢ ἄλλον ἀποχρῶντα λόγον
κωλύηται νὰ παρευρεθῇ ἐν τῇ Σχολείᾳ, ἀγγέλει τοῦτο ἐγκρίτως
τῇ διευθύνσει.

Ἄρθρον 10ον. Προσερχόμενοι ἐν τέταρτον τῆς ὥρας πρὸ τῆς ἐνάρ-
ξεως τῶν μαθημάτων, ἐπιτηροῦσι κατὰ τὴν προμελέτην καὶ τὰ δια-

λείμματα συμφώνως τῷ ἐν ἀρχῇ τοῦ ἔτους συντασσομένῳ ὡρολο-
γίῳ, ὁσκοῦντες τὴν τῶν μαθητῶν ἐπιτήρησιν καὶ ἐκτός τῆς σχο-
λῆς καὶ δὴ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, ἐν ἣ φοιτῶσι τακτικῶς, γινομέ-
νου ἀπὸ κοινοῦ τοῦ ἐκκλησιασμοῦ μαθητῶν τε καὶ διδασκόντων.

Ἄρθρον 11ον. Ὅφείλουσι νὰ διδάσκωσιν ἀνελλιπῶς, εὐσυνειδή-
τως καὶ μετὲ ζήλου καὶ κατὰ τὰς μεθοδικὰς ὁδηγίας τῆς διευθύν-
σεως ὅλην τὴν ἐν τῷ ὑπὸ τῆς ἐφορείας ἐγκριμένῳ ἀναλυτικῷ
προγράμματι περιεχομένην ὕλην, ἀποφεύγων δὲ πᾶσαν ἐν τῇ δι-
δασκαλίᾳ παρέκβασιν, φροντίζοντες νὰ μὴ δαπανῶσι χρόνον εἰς
ἀντικείμενα ἄσχετα πρὸς τὸ μάθημα καὶ τὸ Σχολεῖον καὶ δὴ θί-
γοντα τὴν Θρησκείαν, τὴν Πολιτείαν, τὴν Κοινότητα, Σωματεῖον
ἢ πρόσωπον δρῶν ἢ μὴ.

Ἄρθρον 12ον. Ἐκαστος τῶν διδασκόντων ἀναλαμβάνει καθ' ἑβδο-
μάδα ὥρας διδασκαλίας 36-37 καὶ ἐπιτήρησιν ἐκ περιτροπῆς,
ἐκτός τοῦ διευθυντοῦ, ὅστις θά ἔχη μόνον 33 ὥρας, καὶ τοῦ
Τουρκοδιδασκάλου, ἐργαζομένου, καθ' ὅσας ὥρας ἐγκρίνει ἡ ἐφορεία.

Ἄρθρον 13ον. Οἱ διδάσκοντες καταχωρίζουσιν ἀνά πάντα μῆνα ἐν
τῷ σχετικῷ βιβλίῳ τὸ ποσὸν τῆς διδαχθείσης ὕλης, ἀπολαύουσι
τοῦ σεβασμοῦ τῶν μαθητῶν (μαθητριῶν) καὶ τυγχάνουσι τῆς προ-
σηκούσης παρὰ τῆς ἐφορείας καὶ τῆς διευθύνσεως προστασίας.

Ἄρθρον 14ον. Ὁ σύλλογος τοῦ διδάσκοντος προσωπικοῦ συνέρχε-
ται προσκλήσει τῆς διευθύνσεως εἰς συνεδριάσεις. Ἡ συνεδρίασις
λογίζεται ἐν ἀπαρτίᾳ, ὅταν παρευρίσκηται τὸ ἥμισυ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν

Ἄρθρον 15ον. Αἱ ἀποφάσεις τοῦ συλλόγου τῶν διδασκάλων ἐκτε-
λοῦνται ἀμέσως, ζητουμένης τῆς ἐγκρίσεως τῆς ἐφορείας, ὅταν
πρόκηται περὶ ἐπιδημικῆς νόσου, ἀποβολῆς μαθητοῦ (μαθητρίδος)
ἢ ἐτέρου τινὸς ἐπαίγοντος.

ΚΕΦΑΛ. Γ.

ΠΕΡΙ ΜΑΘΗΤΩΝ

ἰσχυρῶν ἀν ἐπί-
ἐν δὲ ἰσογγυία
νικᾷ ἢ ἐκ
τῆς διευθύνσεως
ὑψύτος.

"Άρθρον 16ον. Πᾶς μαθητής εἰσερχόμενος τό πρῶτον εἰς τήν Σχολήν, ἐγγράφεται ἐν τῷ Μητρώφ αὐτῆς· οἱ δέ τήν ἐγγραφήν ἀνανεοῦντες ὀφείλουσι νά προσάγῃσι τό ἐνδεικτικό τοῦ προηγουμένου Σχολικοῦ ἔτους, καταχωριζόμενοι ἐν τῷ Μαθητολογίῳ. Οἱ ἐγγραφόμενοι καταβάλλουσι τό ὑπό τῆς ἐφορείας ὀριζόμενο δικαίωμα· ἐάν δέ τις θέλῃ νά ἐγγραφῇ δωρεάν, προσάγει τῇ διευθύνσει ἔγγραφον ὁπόδειξιν ὁποῖος περὶ τῆς ἐφορείας.

"Άρθρον 17ον. Οἱ μαθηταί (μαθήτριάσι) φέρονται εὐτέκτως καί κοσμίως ἐντός τε καί ἐκτός τῆς Σχολῆς εὕρισκόμενοι, φοιτῶσι τακτικῶς καί ἀνελλιπῶς εἰς τό Σχολεῖον καί μόνον λόγφ ἀσθενείας ἢ σπουδαίου κωλύματος δύνανται ν' ἀπουσιάζωσιν, ὅτε ἐρχόμενοι εἰς τό Σχολεῖον ὀφείλουσι νά προσάγῃσιν ἔγγραφον δικαιολογίαν τῶν γονέων ἢ κηδεμόνων εἰς τήν διευθύνσειν.

"Άρθρον 18ον. Ἀποχωροῦντες ἐκ τῶν ἰδίων οἰκιῶν δεόντως προπαρασκευασμένοι, παρευρίσκονται ἐν τῇ παρεδόσει ἐν τέταρτον τῆς ὥρας τοῦλάχιστον πρό τῆς ἐνάρξεως τῆς διδασκαλίας, ἀνεμένοντες ἐν ἄκρῃ ἡσυχίᾳ καί τάξει τόν οἰκεῖον διδασκαλον.

"Άρθρον 19ον. Αὐστηρῶς ἀπαγορεύεται τοῖς μαθηταῖς (μαθητρίαισιν) νά φέρωσι μεθ' ἐσῶτων βιβλία ἢ ἄλλα ἐντικείμενα ἄχρηστα εἰς τό μάθημα.

"Άρθρον 20ον. Οὐδεὶς μαθητής δύναται νά ἐξέλθῃ τῆς Σχολῆς κατ' τήν διάρκειαν τῶν μαθημάτων ἢ καί κατ' τόν χρόνον τῆς ἀργίας ἀνευ ἐφέως τῆς διευθύνσεως ἢ τινος τῶν διδασκάλων. Πᾶς ὁ φθειρῶν ἢ καθ' οἷονδῆποτε τρόπον βλάπτων τοὺς τοίχους, τά παράθυρα, τό θρανίον, τὰς ἔδρας καί ὅ,τι ὀνήκει εἰς τήν Σχολήν, οὐ μόνον τιμωρεῖται προσηκόντως, ἀλλ' καί ὑποχρεοῦται ἰδίᾳ δαπάνῃ νά ἐπανορθώσῃ τήν ὑπ' αὐτοῦ γενομένην ζημίαν.

ἐπί τρεῖς (3) τό πολύ ἡμέρας.

Ἄρθρον 25ον. Τό ἐξετάσεις παρακολουθεῖ καί ἐξελέγχει ἡ πρὸς τοῦτο διοριζομένη ὑπό τῆς ἐφορείας ἐξεταστική πενταμελής ἐπιτροπή ὑποβάλλουσα τῇ ἐφορείᾳ τήν περί αὐτῶν κρίσιν καί τήν σχετικήν ἔκθεσιν περί τῆς τῶν Σχολείων ἐν γένει καταστάσεως.

Ἄρθρον 26ον. Ἡ ἐφορεία τιμῶσα τήν ἐξεταστικήν ἐπιτροπήν χορηγεῖ αὐτῇ τό δικαίωμα ψήφου προκειμένου περί τοῦ ἀναδιορισμοῦ ἢ τῆς ἀπολύσεως τοῦ προσωπικοῦ.

Ἄρθρον 27ον. Πλήν τῆς ἐξεταστικῆς ἐπιτροπῆς, οὐδεὶς ἕτερος ὑφ' οἵανδήποτε ἰδιότητα δύναται καί ἔχει τό δικαίωμα τῆς ἐπεμβάσεως κατὰ τῆς ἐξετάσεις πρὸς πρόληψιν τῶν συνήθων καί εὐνοήτων ἀτόπων καί ἀνορμόστων ἐπεισοδίων. Καί αὕτη δέ αὕτη ἡ ἐξεταστική ἐπιτροπή προβάλλει ἐρωτήσεις καί ἐπεμβαίνει κατὰ τῆς ἐξετάσεις διό τῶν οἰκείων διδασκάλων ἐκείνου ἐξεταζομένου μαθήματος πρὸς ἀποφυγὴν τοῦ θορύβου καί τῆς συγχύσεως τῶν ἐξεταζομένων μαθητῶν, διαφελούντων ἐν ψυχολογικῇ κατὰ τήν ὥραν τῶν ἐξετάσεων καταστάσει. Διότι γενικῶς ὁμολογεῖται, ὅτι πολύ ἀπόλλυσι τοῦ θάρρους καί τῆς αὐτοπεποιθήσεως καί ὁ ἱκανώτερος τῶν μαθητῶν κατὰ τό ἀνακριτικόν μερτύριον τῶν ἐξετάσεων, εὐρισκόμενος πρό προσώπων ἐντελῶς ξένων πολλῶς καί ἀγνώστων αὐτῶ.

ΓΕΝΙΚΑΙ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ

Εἰς οὐδένα ξένον ἐπιτρέπεται ἡ εἴσοδος εἰς τῆς παρεδόσεις τῶν μαθημάτων, ἄνευ τῆς ἀδείας τῆς διευθύνσεως.

Οἱ μαθηταὶ τοῦ Σχολείου μετὰ τοῦ διδασκοντος προσωπικοῦ ἐκτελοῦσι γυμναστικούς περιπέτους δὲς τοῦ μηνός, ὅνα ἅπαντες Δευτέραν Πέμπτην ἢ Τετάρτην.

Ὁ παρῶν Κανονισμός τυχόν τῆς ἐγκρίσεως τῆς ἐφορείας

καί επικυρωθείς υπό τῆς Ἱ. Μητροπόλεως, ἰσχύει ἐπί ἓν (I) ἔτος, μεθ' ὃ δύναται νά γίνῃ ἡ ἀναθεώρησις αὐτοῦ, ἂν ἡ ἐφορεῖα ἀποφασίσῃ τοῦτο.-

Ἐν Πολυγύρῳ τῆ 20-9-1906

Ο ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΟΙ ΕΦΟΡΟΙ

Βασίλειος Οἰκονόμου

II

" ~~Περί ἐκπαιδευτικῆς καί ἐκκλησιαστικῆς κατεστάσεως~~
~~ἐν Χαλκιδικῇ "~~

§§§§§

« Αἱ πρῶται παιδικαί ἀναμνήσεις: ~~συμπίπτουσι μέ τό ἔτος 1860-61~~

Ἐν τῷ περιβόλῳ τῆς ἐκκλησίας Πολυγύρου ὑπῆρχε σχολεῖον, ἐπό μίαν εἴθουσαν ἐκτάσεως, 9Χ5 μέτρων περίπου, λιθοκτιστος καί μέ παράθυρα πρός νότον εὐμεγέθη. Ἐκκλησίαι καί Σχολεῖον κατό τήν ἐποχή ἐκείνη ἦσαν δύο ὀχώριστα ἀλλήλων κτίρια πενταχοῦ τῆς Χαλκιδικῆς, ὡς δύο δίδυμοι ἀδελφοί συνυπάρχοντες, συλλειτουργοῦντες, ἀλληλοσυμπληρούμενοι καί ἀλληλοβοηθούμενοι. Ἡ ἐκκλησία ἤρχετο πάντοτε ἐπίκουρος τῶν σχολικῶν ἀναγκῶν διό τῶν εἰσπρόξεων τῶν δίσκων, ἕκ τινος ἄλλης προσόδου ὀκινήτου τινός καί ἐξ εἰσφορῶν τῶν χριστιανῶν, τό δέ σχολεῖον συνειργάζετο μετό τῆς ἐκκλησίας, ἐν πόσῃ ἐκφόνσει τῶν ἐκκλησιαστικῶν λειτουργημάτων.

Εἰς πολλοῦ τῶν χωρίων τῆς Χαλκιδικῆς, μή ὑπάρχοντος σχολείου, ἐδιδάσκοντο τό πρῶτα στοιχεῖα τῆς ἐκπαιδεύσεως, γραφή, ἀνάγνωσις, ἐκκλησιαστικοί ὕμνοι, ὑπό τῶν ἱερέων εἰς τοὺς νάρθηκας τῶν ἐκκλησιῶν.

Καί σχολεῖον μέν ὑπῆρχε ἐν Πολυγύρῳ ἀλλ' ἐν ἀπραξίᾳ καί ἄνευ διδασκάλου κατό τήν ὡδε ἱστορουμένην ἐποχήν. Εἶχε ἐνοικισθῆ εἰς τοὺς " φράγγους". Ἦσαν δέ οἱ φράγγοι Γάλλοι ἐλθόντες ἐκ Γαλλίας ἵνα ἐνεργήσωσι ἀναπεραγωγὴν ὑγιοῦς μετεξοσπόρου διότι ἐν Γαλλίᾳ εἶχε προσβληθῆ τό πολύτιμον τοῦτο ἔντομον ἐξ ἀσθενείας, τήν ὁποίαν δέν ἠδύνατο νά πολεμήσωσι διό τῶν τότε γνωστῶν μεθόδων, ἐγνώστου οὔσης τότε

τῆς μικροσκοπικῆς μεθόδου τοῦ Παστέρ. (Μισητοί εἰρήσθω ἦσαν οἱ φράγγοι οὗτοι παρά τῷ λαῷ οὓς "καπιστάνους" καί "βατραχοφάγους" ἐχαρακτῆριζεν).

Προκύπτει ἐνταῦθα τό ἐρώτημα διατί τόσοι ὀλίγοι μαθηταί:

Ἡ ἀπάντησις ἀπλουστέρα. Ἐμύστιζε τότε τόν τόπον μας ἡ εὐλογία (δαμολίδος μή ὑπερχούσης), ἐπίσης ἐνδημοῦσε συνήθως καί θερίζουσα τόν πληθυσμόν ἡ διφθερίτης (ὄρος ἄγνωστος), ἡ ἀποδεικνύουσα ἀγρίως τόν μικρόκοσμον, ἡ ἐλονοσία καί ἄλλαι ἐπιδημικαί ἀσθένειαι. Καί ἰατρός τελείως ἀνύπαρκτος. Ἐν τούτοις ἡ φυματίωσις ἢ τόσοι διαδεδομένα σήμερον ἦτο τότε σπανιωτέρα. Καί τοῦτο ἀποδοτέον εἰς τῶν πεντή ἀνέμων ἀναπεπταμένας κατοικίας μας, ἄνευ ὑελοπινάκων, ἄνευ προσηρμοσμένων θυρῶν, μέ αὐτοσχέδιον στέγην, ἐκ τῶν χασμάτων τῆς ὁποίας διήρχετο πολλοχοῦ καί ἡ χιῶν ἐντός τῶν κατοικιῶν μας.

ΤΑ ΔΙΔΑΣΚΟΜΕΝΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ

Ὁ τό πρῶτον εἰσαγόμενος μαθητής ἐφωδιόζετο μέ "πινακίδι" τοῦ ὁποίου τό περιεχόμενον ἦτο: αβ, αυ, βε, γχ, δφ, γζ, ησ, μν. Ἐπίσης τό ἅγιος ὁ θεός, δόξα πατρί, πατριάρχαι καί πάτερ ἡμῶν. Μετά τό "πινακίδι" ἐδίδατο ἡ οὐκωήχος τοῦ Δαμασκηνοῦν καί ἤρχιζεν ἡ ἀνάγνωσις, ἄνευ μεθόδου καί ὡς ἐπί τό πλεῖστον μηχανικῶς, μέχρις ὅτου σὺν τῷ χρόνῳ ἐπροχώρει ἡ ἀνάγνωσις ἐν γνώσει τῶν ἀλφαβητικῶν στοιχείων.

Μετά τήν οὐκωήχον τό Ψαλτήριον, μετά τό Ψαλτήριον ὁ Ἀπόστολος καί ἄλλα ἐκκλησιαστικῆ βιβλία. Κατά τόν προβιβασμόν ἐκείστοτε εἰς ἀνώτερον βιβλίον π.χ. ἀπό τήν οὐκωήχον εἰς τό ψαλτήρι, ἔπρεπε ὁ προσγόμενος νά προσκομίση εἰς τόν διδύσκοντα "μπογάτζιαν" καί μίαν "κονάταν", κρεσί φέρων τήν ἐορταστικὴν ἐνδυμασίαν, τό "κωνοῦργιο κοπερῆνι" εἰς ἐνδειξιν συγχαρητηρίων ἐκ μέρους τῶν γονέων διό τήν πρόοδον τοῦ τέκνου των. Οἱ τελειόφοιτοι τῆς σχολῆς ἐτελείωνον τῶν σπουδῶν των εἰς τό Ἀνθολόγιον (βιβλίον ἄγνωστον εἰς ἐμέ τουλάχιστον). Αὐτή ἡ ἐκπαιδευτικὴ κατὰστασις ἐπεκράτησε μέχρι τοῦ 1862.

Εἰς τῶν γραμματοδιδασκαλεῖα αὐτῶν μέ τῶν "κοινά" λεγόμενα γράμ-

ματα ἐδιδάσκετο καί ἡ νηστεία, ἀπαγορευομένης τῆς καταλύσεως κρέα-
τος κ.λ.π. τὴν Τετάρτην καί Παρασκευὴν καί τὸς τεσσαροκοστὰς, εἰς
τὴν μεγάλην μάλιστα ἐπέτρεπετο «⁴ κατάλυσις οἴνου καί ἐλαίου⁵», μό-
νον Σάββατον καί Κυριακὴν. Ἐπειρότερι ἀκόμη τότε ἡ ἀρχὴ τοῦ: «⁶ ὁ
ἐσθίων τετράδας καί Παρασκευὰς, εἰ μὲν κληρικὸς ἐστίν, καθαιρεῖσθω
εἰ δὲ λαϊκὸς, ἀφορίζεσθω⁷», ἐδόθη δὲ ἡ εὐκαιρία βραδύτερον, εἰς ἐμ-
φανισθέντα μεταγενέστερον, κ α λ α μ α ρ ὁ δ ε ς ν ᾶ κάμνουν πνεῦμα
διὰ ν ᾶ κατασκευάσων λογοπαίγνιον ὀνομάζοντες τ ᾶ ὄνου ἐλαίου
φαγητὰ, ὄ ν ἦ λ ε ῆ.-

Ἐπῆρχον ὅμως τρεῖς γραμματοδιδασκαλεῖς, τὸ τοῦ Ἀθανασίου Καλα-
θᾶ, τὸ κυριώτερον καί σημαντικώτερον τὸ τοῦ Οἰκονόμου Παπᾶ Ἰωάννου,
καί τοῦ Ἀρχιμανδρίτου παπᾶ Δημητρίου, μέ διανομήν τῶν δύο τελευ-
ταίων καί τῶν μαθητῶν εἰς τὴν σὺλὴν ἢ εἰς τὸ πλουσταριό.

Ἐφοίτησα ἐπὶ ἓν ἔτος ἢ πλέον τι εἰς τὸ γραμματοδιδασκαλεῖον
τοῦ Καλαθᾶ, ὅπου ἦτο καί ἡ κατοικία τοῦ Καλαθᾶ μετὰ τῆς ὀγασθῆς συ-
ζύγου του, ἦσαν μόνοι ὄνευ τέκνων. Τὸ σχολεῖον ἀπετελεῖτο ὀπό μίαν
σῖθουσα, μεθ' ἑνὸς μικροσκοπικοῦ παραθύρου, καί μικρᾶς ἐξόδου πρὸς
τὴν σὺλὴν τῆς νοτίου πλευρᾶς. Τὸ δάπεδον τῆς σῖθούσης ἦτο φυσικᾶ,
γῆ ὄνευ σανίδων, ὅπου ἕκαστος μαθητῆς, μόλις εἰσαγόμενος, ἔπρεπε ν ᾶ
φέρῃ τεμέχιον ὑψόσματος, ὀπό παλαιὸν ἐπανοφόρι ἢ κλινοσκεπάσμα διὰ
ν ᾶ κάθεται ἐπ' αὐτοῦ. Τὰς δὲ ἡμέρας καλοκαιρίας, ἐξηρχόμεθα εἰς τὸ
"χαγιάτι" ἢ εἰς τὴν σὺλὴν. Ἀνεγινώσκομεν ὄλου ὀμοῦ οἱ μαθηταί,
μαγαλοφώνως ἕκαστος τὸ μάθημα, χωρὶς ν ᾶ εἴμεθα διηρημένοι εἰς τάξεις
ἀλλά, κατὰ σειρὰν, εἰσερχόμεθα εἰς τὸ δωμέτιον τοῦ Γέρο- Καλαθᾶ, κα-
θημένου, χαμαὶ ὀκλαδόν, διὰ ν ᾶ εἴπωμεν τὸ μάθημα. Ρέβδον δέν μετεχειρί-
ζετο ὁ μακαρίτης, ἐτιμῶρει μέ δύο- τρεῖς γρόνθους ἐπὶ τῆς ὀμοπλά-
της καί ἐνίοτε διὸ ὀρισίας νηστείας τὴν μεσημβρίαν. ❧

~~Εἰς προσεχές σημεῖωμα μου θέ γρένω περί σχολείων ἐντεῦθεν
τῆς ἄνωτέρω ἱστορουμένης ἐποχῆς.~~

Ἐν Πολυγύρω τῆ 20-10-1940 I.N. Τραγανός "

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΚΟΤΣΙΑΝΟΣ